

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha
Herausgeber: Societad Retorumantscha
Band: 97 (1984)

Artikel: Societad Retoromontscha : Institut dil Dicziunari Rumantsch Grischun : rapport per la perioda digl 1. da schaner 1983 tochen ils 31 da december 1983
Autor: [s.n.]
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-234913>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 05.05.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Societad Retoromontscha

Institut dil Dicziunari Rumantsch Grischn

Rapport per la perioda digl 1. da schaner 1983 tochen ils 31 da december 1983

1. Redacziun e publicaziun

1.1. Redacziun

scatla 228 guadagnar-guang	ms. 84 p. (Str.)
scatla 229 quant-guastader	ms. 80 p. (Gi.)
scatla 230 guastamaint-guerra	ms. 94 p. (Str.)
scatla 231 guerragiant-guinchel	ms. 69 p. (Ds.)
scatla 232 guinchida-günaiver	ms. 87 p. (Gi.)
scatla 233 günar-güraschun	ms. 80 p. (Gi.)
scatla 234 gürat-güstizia	ms. 91 p. (Ds.)
total	ms. 585 paginas

Ei vonza pia aunc da redeger la scatla 235 per saver finir la letra G.

1.2. Publicaziun

El decuors digl onn 1983 ein ils suandonts fascichels cumpari:

fascichel 96 gon-grand

fascichel 97 grand-gravera

fascichel 98 gravera-grisgram

In quart fascichel fuva semtgaus, currigius ed impaginaus, ha denton saviu vegnir spediur als abonnents per il fevrer 1984. Igl ei semussau ch'igl ei ordvart grev da far cumparer 4 carnets en in onn, schinavon ch'ei reussescha buc a tuts ils cumpigliai (redactors, correcturs e stampadurs) da seconcentrar mo sin la redacziun e publicaziun. Nuotatonmeins confirme-scha la perioda scadenta che l'efficacitad dils collaboradurs ha contonschiu in tgiembel.

1.3. Publicaziun per 1984

Ultra dil fascichel 99, gia promts, duessen cumparer igl onn 1984 aunc ulteriurs 3 carnets: ils nrs. 100, 101 e 102. Nus havein supplicau la Stamparia Winterthur da far in sforz pli grond cun cumponer e da procurar a nus tochen viaden igl atun 1984 tut il text dalla letra G impaginaus definitivamein. Per aschia havein nus temps e peda da far ils registers e finir il volum 7 (incl. ligiadira) pigl onn giubilar 1985. Las lavurs vid ils registers vegnan ad engaschar l'entira cudria e lubeschan ualvess da far 1984 grondas reservas da manuscret en direcziun dalla letra H. Leutier s'aschunta che nus perdein naven da miez avrel 1984 in redac-tur a temps cuplein muort demissiun.

2. Infrastructura, lavurs internas

2.1. Lavurs vid ils registers dil volum 7 ed excerpts

Duront igl onn 1983 havein nus entschiet u cuntinuau cun ils registers dil 7avel volum. Per quellas lavurs havein nus giu agid dallas suandontas persunas:

- cand. fil. Thomas Roman, Ragaz, ei s'occupaus dil register etimologic; el ha dasperas era deponiu material etimologic
- scol. Rico Deflorin, Mustér, ha procurau per excerpts da suffixs e prefixs; el ha era fatg excerpts ord il Calender per mintga gi 1922–1982 pil register da materias, plinavon tals da tempra lexicologica dil cudisch «Igl uaul/Il god grischun» per la cartoteca maistra.
- Cristina Decurtins, Cuera, ha integrau fotografias en la fototeca ed excerpau Cadotsch/Thöni, Fultscheidas; Tschespet 54 (G.G. Derungs); Arpagaus (Ovras 4). Ella ei era s'occupada cun damondas generalas e d'informaziun anoviars.

2.2. Excerpts e deposiziun da material

Aschibein nies assistent, sgr. Kuno Widmer, sco era nossa secretaria, gvna. Barla Projer, dedicheschan ina buna part da lur temps da lavur ad excerpts (register da materias, litteratura nova, gasettas romontschas) sco era alla deposiziun dil material recaltgau els differentes scatlers.

Aschia essan nus el cass da tener tila cun il svilup linguistic contemporan e da considerar meglier divers aspects da quel els artechels currentes dil Dicziunari.

2.3. Il Dicziunari sco center d'informaziun e consultaziun

Pli enconuschents ch'il Dicziunari e siu institut daventan e pli fetg ch'ils survetschs d'informaziun al biro sco era a scret creschan. Quella carschen, che ha contonschiu in punct critic en vesta al persunal disponibel, ei d'attribuir era al fatg che la lavur sil camp romontsch vegn intensivada empau dapertut (Ligia Romontscha, Cuminonza romontscha radio e televisiun, Cantun, universitads). La damonda fuss da scclarir en in proxim avegnir, sch'ins less buca inserir el persunal dil DRG en entelgientscha cun differentas instituziuns, oravontut cun la LR (par. sutvart 2.4), ina persuna che savess intermediar e procurar per quels survetschs en moda cumpetenta.

2.4. Agid dil Dicziunari alla Ligia Romontscha

Lavurs, consultaziuns pli u meins extendidas en connex cun:

- la campagna da neologissem (Pled rumantsch III, F. Giger, A. Decurtins)
- las preparativas per in dicziunari giuridic ed administrativ (F. Giger)
- il cuors da perfecziun per ils traslataders dil Rumantsch Grischun (11 da november 1983; F. Giger)
- las preparativas/organigram pil post da filologia tier la Ligia Romontscha (F. Giger)
- l'evaluaziun per la redacziun d'ina grammatica sursilvana (scientifica u/e normativa; A. Decurtins)
- las translaziuns da texts en sursilvan/ladin e Rumantsch Grischun (F. Giger, K. Widmer)

3. *Fatgs divers*

3.1. *Cumissiu filologica*

Quella ei seradunada ils 16 da mars 1983 a Cuera. El center d'ina liunga e viva discussiun ei staus il tractandum 4 «Problems redacziunals». La discussiun ei sesviluppada sin fundament d'in memorandum semtgaus dalla redacziun gia ordavon e suttamess als commembers dalla Cumissiu filologica. El ha pertuccau:

1 ils cavazzins – 2 la definiziun dils lemmas – 3 las fuormas foneticas – 4 las informaziuns dils vocabularis pratics – 5 la disposiziun/structura dils artechels – 6 la fraseologia – 7 ils mussaments litterars e giuridics – 8 la part folcloristica – 9 ils excuors etimologics – 10 la terminologia linguistica – 11 la successiun da cefras e letras ordinontas – 12 ils tips da scar-tira – 13 las scursanidas.

Igl intent ei staus quel d'anflar vias da redacziun d'ina certa unitad e coherenza, senza sfurzar ils redacturs en il medem futgé. Las opiniuns, co apprezzar ils divers aspects, ein ualti divergentas. La ricetta fatga lubescha tonaton da retener e fixar cunzun per la redacziun dil volum 8 (letra H–L) enzacontas directivas valeivlas.

3.2. *Alzament dalla contribuziun annuala cantunala al DRG*

Alla damonda dil Cussegl dalla retscherca dils 20 da schaner 1983, schebein ei seigi buca pusseivel d'augmentar la contribuziun annuala dil Cantun, havein nus rispundiu positivamein (Damonda dalla SRR dils 15 d'avrel 1983 alla ludeivla Regenza). Gia ils 2 da matg ha la Regenza communicau a nus sia decisiun d'alzar la contribuziun da 40 000. – sin 50 000. – frs. naven da 1984. Per quei prompt agid tucca ei d'engraziar alla Regenza grischuna.

Buca pauc surpri essan nus stai, constatond ch'il Fondo naziunal ha reduciu nossa damonda per 1984 gest pigl augment da frs. 10 000. –.

Cheutras vegn igl effect digl alzament cantunala annullaus ord nossa vesta. Nus vegnin a persecutar, schebein quei vala mo per nies vocabulari ni sche era ils auters vocabularis vegnan tractai tuttina.

3.3. *L'informatica ed ils vocabularis nazionals*

Cun brev circulara dils 18 da mars 1983 ha il Cussegl dalla retscherca communicau ch'el seigi buc el cass da far bien il project da studi, formulaus dalla gruppa Knecht/Stricker partenent l'applicaziun dall'informatica en connex cun la redacziun dils Vocabularis nazionals e dils cudischs da nums. Il Cussegl dalla retscherca dil Fondo naziunal giavischa da redimensiunar il project sin basa d'in importo da 20–25 000. – frs. e da seconcentrar mo sin in vocabulari + eventualmein sin in cudisch da nums. La conferenza dils cauredacturs ha fatg da saver ch'ins dueigi persecutar vinavon urgentamein la caussa, mo direger ella aschia ch'ils resultats vegnien buns per tuts ils vocabularis. La damonda ei displascheivlamein aunc adina pendent. La cumissiu Knecht/Stricker seconcentrescha dacheudenvi mo pli sils cudischs da nums.

3.4. *Viseta digl expert prof. Paul Imbs*

Quella viseta stat bein en stretg connex cun il capetel 3.3., mo era cun in cert malesser (exprimiu u nunexprimiu) che regia tiel Fondo naziunal arisguard la lavur ed igl andament dils Vocabularis naziunals. Prof. Paul Imbs, anteriur directur dil Trésor de la langue française a Nancy, ha visitau igl Institut dil Dicziunari ils 25 da november per incumbensa dil Fondo naziunal. El ha saviu far enconuschientscha da nies menaschi (cartotecas, inventarisaziun e documentaziuns) ed ha giu la pusseivladad da far damondas e discutir culs redactors (A. Decurtins, F. Giger). Sur da siu rapport, che vegn a vegnir scarplius en la proxima conferenza dils cauredactors, e sur d'eventualas conclusiuns e consequenzas per nossa lavur, vegnin nus a relatar in auter onn.

3.5. *Prioritads da retscherca per la fasa dils proxims 10–15 onns*

La Societad svizra per las ciencias morales (SGG) ha supplicau la Societad Retoromontscha da circumscriber e presentar las prioritads da retscherca per la fasa dils proxims 10–15 onns. Nus havein renviu pigl emprem a nossas propostas detagliadas, formuladas e datadas dils 26 d'uost 1975 sut il tetel «Praktische Auswertung gezielter rätoromanischer Forschung zum Zwecke der Erhaltung der bedrohten Kleinsprache», beneventadas a siu temps grondamein, mo restadas letra morta. Las observaziuns fatgas lu valan aunc oz senza resalva. Per intensificar ed optimar la lavur digl Institut dil Dicziunari havein nus aunc fatg las suandontas propostas:

- a) rinforzar la redacziun dil Dicziunari cun 4 enstagl da 3 redactors a temps cumplein.
Ils sforzs dils davos onns han carschentau ed accelerau la publicaziun. Ina lavur accelerada schai aschibein egl interess dalla scienza sco dil romontsch periclitau sez.
- b) far accessibel meglier il material da basa romontsch, las cartotecas, las inventarisaziuns sco era la biblioteca per ils intents scientifics mo era pil moviment romontsch en general.
Per quella raschun: engaschar in bibliotecari/informatur en la squadra da redacziun che fuss el cass da tgirar da cuntin l'infrastructura e da sorprendere l'informaziun anoviar. El levgiass cheutras era la lavur digl assistent scientific che savess da sia vart sededicar pli specificamein a pensums en connex cun la redacziun e publicaziun dall'ovra.
- c) alzar moderadamein il post budgetar per forzas auxiliaras da frs. 10 000. — sin 20 000. — annualmein.
Sco forzas auxiliaras per lavurs d'excerpts, registers, vid cartotecas vegnan engaschai temporarmein students romanists e scolasts. Quei lubescha a nus a medem temps da recrutar ed interessar a liunga vesta novas forzas. Ina pusseivladad da formaziun ch'ins astga buca sutvaltar gest el rom restrenschiu d'acziun d'ina minoritad.
- d) alzar moderadamein igl importo annual per l'acquisiziun da cudischs da frs. 5 000. — a frs. 10 000. —.

La biblioteca dil DRG, ch'ei essenzialmein ina tala da lavur, duei considerar sper las revistas scientificas currentas oravontut ils intschess raetoromanica, raetica ed alpina.

4. Referats, publicaziuns, exposiziuns/dietas

4.1. Referats

4.1.1. A. Decurtins

- «In semperviva: Las emprovas d'unificaziun dils idioms romontschs.» Referat dils 8 da uost 1983 a caschun dil cuors «Rumantsch Grischun» a Savognin (8–12 d'uost 1983).

4.1.2. H. Stricker

- «Aus der Werkstatt des rätoromanischen Wörterbuches.» Referat avon il Kiwanis-Club Werdenberg, agl hotel Traube a Buchs, ils 20 da matg 1983.
- Plaid festiv a caschun dil giubileum dils «Militärschützen Grabs-Berg» a Grabs, ils 12 da zercladur 1983.
- Allocuziun allas regenzas dils cantuns S. Gagl e Subsilvania a caschun da lur viseta al marcau da Werdenberg, ils 13 da zercladur 1983.
- «Die Mundarten Werdenbergs. Zu Sprachgeschichte und Mundartleben unserer Gegend.» Referat a caschun dil «43. Parus-Bergvogelkurs» al Berg-Gasthaus Voralp, Grabs, ils 20 da zercladur 1983.
- «Das Rätoromanische und der Kampf um seine Erhaltung.» Referat el ravugl dalla Nova Societad Helvetica, gruppa da Schaffusa, el refectori dil museum Allerheiligen, ils 25 da november 1983.
- Plaid a caschun dalla vernissascha per la monografia «Die romanischen Orts- und Flurnamen von Buchs und Sevelen» da Valentin Vincenz, ils 13 da december 1983 al Schweizerhof a Buchs.

4.1.3. F. Giger

- «Metafra, ficziun e realitad.» Enzacons patratgs en connex cun il raquent «Il scussal» da Vic Hendry. Referat a caschun dalla radunonza generala dalla Societad Retoromontscha, ils 2 da mars 1983 a Cuera.
- «Pussonza, plascher, creativitat.» Referat a caschun dalla vernissascha da U.G.G. Derungs, ils 5 da fevrer 1983 a Mustér, publicaus en: Litteratura 6/2 (1983), 283–286.
- «Translatar.» Problems dalla translaziun romontscha en connex cun il Rumantsch Grischun. Referat a caschun dalla sentupada da lavur dils 11 da november 1983 alla Ligia Romontscha.

4.2. Publicaziuns

4.2.1. A. Decurtins

- «Sprachwissenschaft im Dienste einer gefährdeten Minderheit (Das Dicziunari Rumantsch Grischun).» – En: Wortschatzprobleme im Alemannischen. 7. Arbeitstagung alemannischer Dialektologen. Freiburg i.Ü., 1.–3. Oktober 1981, hrsg. von Walter Haas und Anton Näf. Germanistica Friburgensia 7, 255–263.
- «In semperviva: Las emprovas d'unificaziun dils idioms romontschs.» – En: Rumantsch Grischun, referats, materials da lavur, curs a Savognin 8–12 d'avust 1983; hectografau, pp. 1–19. Ed. LR.
- «Observaziuns d'in linguist davart veglias canzuns popularas romontschas.» – En: Annalas 96 (1983), 75–93.
- «Truaus al moviment romontsch» [conrectur Gion Deplazes ha 65 onns]. – En: Gas. Rom. 1983, 23, 1.
- «Hendri Spescha» [En memoria]. – En: Bündner Jahrbuch 1984, 165–166. – Par. era: Annalas 96 (1983), 228–231, «Hendri Spescha 24 da november 1928 – 28 d'october 1982».
- «Prof. W.A. Liebeskind per regurdientscha.» – En: Gas. Rom. 2-9-1983, nr. 70, suppl. 1. – Par. era: Cal. Rom. 1984, 418–422.
- «Tiara e pievel dils Retoromans.» Davart il cudisch da Robert H. Billigmeier en versiun tudestga «Land und Volk der Rätoromanen.» Frauenfeld 1983. – En: Gas. Rom. 1983, 90, suppl. 2, 2.
- «Miedi Pius Tomaschett, Trun, va els sissonta.» – En: Gas. Rom. 1983, 100, suppl. 1.

4.2.2. H. Stricker

- «Werdenberg zwischen Gestern und Morgen.» – En: «Der Alvier», Beilage zum «Werdenberger & Obertoggenburger» Nr. 126, igl 1. da fenadur 1983.
- «La Rezia bassa ed il suo contributo alla storia del romancio.» – En: «Problemi linguistici nel mondo alpino. Ticino – Grigioni – Italia», a cura di R. Martinoni e V.F. Raschèr. Napoli 1983, pp. 126–137.
- «Ein Liechtensteiner Namenbuch im Entstehen. Systematische Orts- und Personennamenforschung.» – En: «Liechtensteiner Vaterland» 27 da fenadur 1983, p. 2.
- «Ein Liechtensteiner Namenbuch ist im Entstehen. Systematische Orts- und Personennamenforschung.» – En: «Liechtensteiner Volksblatt» 28 da fenadur 1983, p. 3.
- «In sguard anavos. Ad Alexi Decurtins pils sissonta.» – En: Annalas 96 (1983), 203–208.
- «Bibliografia dallas ovras da prof. dr. Alexi Decurtins» [ensemien cun F. Giger e K. Widmer]. – En: Annalas 96 (1983), 209–218.

4.2.3. F. Giger

- La «Passiun da Savognin». In fragment digl onn 1741. – En: Annalas 96 (1983), 94–100.
- «Il maldiever cultivau dil romontsch.» – En: Ischi semestril 1983, nr. 21, 19–25.

4.3. *Universitads*

4.3.1. *A. Decurtins, Friburg*

Semester da stad 1983

1. La renaschientscha romontscha II: premissas, svilup, litteratura.
2. Las emprovas d'unificaziun dils idioms romontschs II.

Semester d'unviern 1983/84

1. La renaschientscha romontscha III.
2. La prosa e novellistica da Gian Fontana I.

4.3.2. *H. Stricker, Turitg*

Semester d'unviern 1983/84

«Romanisch-deutscher Sprachkontakt. Die Rætia prima als Interferenzraum.» Duas uras l'jamna, mintgamai la gievgia.

4.4. *Exposiziuns, dietas*

Alla EDUCATA (2. Schweizerische Ausstellung für berufliche Aus- und Weiterbildung und Kommunikation) a Turitg, dils 11–16 da november 1983, ein era il Dicziunari e la Societad Retoromontscha separticipai sco expositurs en la gruppa 6 (Forschung und Innovation in der Schweiz) ed el rom dalla Societad svizra per las scienziass morallas (SGG).

F. Giger e K. Widmer han procurau per las 7 tablas (affischas) engrondidas che orienteschan igl observatur cun text, grafica e fotos davart: origin, svilup e pensums dalla SRR, il DRG (svilup, material, elavuraziun dils artechels e redacziun), connexs DRG e linguistica applicada (neologissem), Rumantsch Grischun. Els han era dau plaid e fatg ensemen cun B. Projer duront l'exposiziun sezza che ha plinavon presentau ina retscha da cudischs dalla SRR e dalla LR.

Las tablas havein nus saviu surpender suenter l'exposiziun. Ellas fan a nus dacheudenvi buns survetschs, per semeglia cun retscheiver ed entruidar classas e visetas singulas ed en gruppas en la lavur dil DRG.

*

Era igl onn vargau ei nossa entelgientscha cun la suprastanza e cun la Cumissiun filologica stada poninsdir perfetga. Gnanc tgisà che quei ha influenzau lavur e clima da lavur el bien senn. Ils 20 da november ei il cauredatur, Alexi Decurtins, passaus sur la sava dils sissonta. A quella caschun ha buca mo la suprastanza dau sinzur cun enzennas da renconuschientscha e simpatia, mobein era ils collegas en la redacziun, ils redactors dallas Annalas e biars amitgs el Grischun ed ordeifer. A tuts e per tut seigi engraziav en quest liug da cor.

Cuera, ils 19 da mars 1984

Institut dal Dicziunari Rumantsch Grischun

Alexi Decurtins
Hans Stricker
Felix Giger

